

YOSHLARDA HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI

Olimova Moxinur Karimjon qizi

*Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat texnika universiteti
Qo'qon filiali ichki monitoring sektori*

Annotatsiya: Ushbu maqolada hayot faoliyati xavfsizligi madaniyatini shakllantirish masalalari ko'rib chiqilgan. Xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish jamiyatning barqarorligi va rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlangan. Shuningdek, xavfsizlik madaniyatini shakllantirish bosqichlari – dastlabki tahlil va rejalashtirish, normativ hujjatlar ishlab chiqish, o'qitish dasturlari, monitoring va nazorat tizimlarini joriy etish, tahlil va takomillashtirish – batafsil tahlil qilingan. Xavfsizlik madaniyatini shakllantirish orqali insonlarning hayoti va sog'lig'ini saqlash, tashkilot va korxonalarining samaradorligini oshirish mumkinligi xulosa qilingan.

Kalit so'zlar: hayot faoliyati xavfsizligi, xavfsizlik madaniyati, xodimlarni o'qitish, xavfsizlik texnologiyalari, rahbariyat mas'uliyati, xavfsizlik bo'yicha normativ – huquqiy hujjatlar, monitoring va nazorat tizimlari, xavfsizlikni rag'batlantirish, xavflarni tahlil qilish, tashkilot samaradorligi.

Kirish. Odamlarning atrof-muhitga bog'liq bo'lmay yashash davri tugadi. Hozir shu narsa aniq bo'ldiki, insoniyat biosferaning qonunlarini e'tiborga olgan holda rivojlanishi mumkin. Buning uchun nafaqat ma'naviy, moddiy boyliklarni, balki madaniyatimizni ham o'zgartirish kerak. Xavfsizlik madaniyati – madaniyatning tarkibiy qismi bo'lib, u mehnat mahsulotlarining tarkibida, vositalarida aks etadi, insonlarning o'zaro munosabatlarining rivojlanishi va moddiy dunyoni o'zgarishiga yo'naltirilgan bo'ladi. Talabalarni mehnat subektiga aylanishi atrofda dunyoni o'zgartirishga tayyor bo'lishga, shu bilan birga tashqi xavflarni bartaraf etishga, inson va jamiyat ning hayot faoliyati xavfsiz sharoitini ta'minlashga, xavfsizlik vositalarini yaratish va foydalanishga da'vat etadi. Madaniyat inson faoliyatining natijasi bo'lgan mahsulotlarnigina emas, balki muloqot shakli va uslubi bo'lgan ilm, tajriba va bilimining maxsulini, intellektual, ma'naviy va estetik dunyoqarashini ham o'z ichiga oladi. Hayot faoliyatining xavfsizligi – bu hayot faoliyatini xavfsizlik qonunlari (profilaktika, minimizatsiya, xavfli va zararli faktorlarni yengib o'tish va bartaraf etish) orqali olib borishdir¹.

Asosiy qism. Xavfsizlik madaniyati - bu insonlarning hayotida xavfsizlikka oid bilimlar, qobiliyatlar va munosabatlar tizimi. Bu madaniyat nafaqat favqulodda vaziyatlarda qanday harakat qilishni, balki kundalik hayotda xavfsizlik qoidaloriga amal qilishni ham o'z ichiga oladi.

¹Ro'ziyev, Akmal Nosirdjonovich, To'ymurodov, Jur'at Djurayevich UMUMTA'LIM MUASSALARIDA HFX MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH // ORIENSS. 2022. №5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/umumta-lim-muassalarida-hfx-madaniyatini-shakllantirish> (дата обращения: 07.06.2024).

Yosh avlodning xavfsizlik madaniyatini oshirish natijasida:

1. Sogʻlom turmush tarzini shakllantiradi.
2. Favqulodda vaziyatlarda toʻgʻri harakat qilish koʻnikmalarini hosil qiladi.
3. Jamiyatda xavfsizlik darajasini oshiradi.
4. Yoshlar orasida noxush holatlar sonini kamaytiradi.

Xavfsizlik madaniyatini shakllantirish yoʻllari quyidagilardan iborat:

1. *Taʼlim va tarbiya*

Maktab va oliy taʼlim muassasalarida xavfsizlikka oid darslar va seminarlar tashkil etish orqali yoshlar xavfsizlik madaniyatiga oid bilimlarni egallashadi. Shuningdek, bu bilimlarni amaliyotda qoʻllash boʻyicha treninglar oʻtkazish ham muhimdir.

2. *Axborot va targʻibot*

Ommaviy axborot vositalari, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali xavfsizlik boʻyicha maʼlumotlarni keng targʻib qilish yoshlarning bu boradagi xabardorligini oshiradi. Maxsus videoroliklar, infografikalar va maqolalar yordamida xavfsizlik madaniyati targʻib qilinishi lozim.

3. *Amaliy mashgʻulotlar*

Yoshlar orasida favqulodda vaziyatlarda qanday harakat qilishni oʻrgatadigan amaliy mashgʻulotlar oʻtkazish. Bu mashgʻulotlar nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy koʻnikmalarni ham rivojlantiradi.

Davlat organlari va jamoat tashkilotlari xavfsizlik madaniyatini shakllantirishda muhim rol oʻynaydi. Turli loyihalar va dasturlar orqali yoshlar orasida xavfsizlik madaniyatini targʻib qilish va rivojlantirishni qoʻllab-quvvatlash lozim. Bu borada:

- ✓ *Xavfsizlik boʻyicha qonunlar va qoidalarni joriy etish va amalga oshirish;*
- ✓ *Xavfsizlik masalalari boʻyicha seminarlar, treninglar va boshqa tadbirlarni tashkil etish;*
- ✓ *Yoshlar orasida xavfsizlik madaniyatini oshirishga yoʻnaltirilgan dasturlarni moliyalashtirish va qoʻllab-quvvatlash.*

Yoshlar hayot faoliyati xavfsizligi madaniyatini shakllantirish orqali jamiyatda xavfsizlik darajasini oshirish va kelajak avlodni sogʻlom hayot kechirishga yoʻnaltirish muhim vazifa hisoblanadi. Bu maqsadga erishish uchun barcha saʼy-harakatlar birlashtirilib, uzluksiz davom ettirilishi zarur.

Xulosa. Yoshlarning hayot faoliyati xavfsizligi madaniyatini shakllantirish kelajak avlodning sogʻlom va xavfsiz hayot kechirishiga xizmat qiladi. Taʼlim, axborot va targʻibot, amaliy mashgʻulotlar va davlatning qoʻllab-quvvatlashi orqali bu maqsadga erishish mumkin. Shunday qilib, xavfsizlik madaniyatini shakllantirish orqali jamiyatda xavfsizlik darajasini oshirish va yosh avlodni sogʻlom hayotga yoʻnaltirish muhim vazifa hisoblanadi. Yoshlarning hayot faoliyati xavfsizligi madaniyatini shakllantirish bugungi kunda katta ahamiyatga ega. Ushbu madaniyat yoshlarning sogʻlom va xavfsiz hayot kechirishlariga yordam beradi, jamiyatda xavfsizlik darajasini oshiradi va kelajak avlodning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Xavfsizlik madaniyatini shakllantirishda taʼlim va tarbiya muhim rol oʻynaydi, chunki maktab va oliy taʼlim muassasalarida xavfsizlik boʻyicha bilim va koʻnikmalar berilishi lozim.

Shuningdek, axborot va targʻibot vositalaridan foydalanish orqali xavfsizlik madaniyatini targʻib qilish va yoshlarning xabardorligini oshirish muhimdir. Ommaviy axborot vositalari, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali xavfsizlikka oid maʼlumotlarni keng tarqatish, maxsus videoroliklar, infografikalar va maqolalar yordamida xavfsizlik madaniyatini oshirish mumkin.

Amaliy mashgʻulotlar orqali yoshlar favqulodda vaziyatlarda toʻgʻri harakat qilish koʻnikmalarini oʻrganishlari zarur. Bu mashgʻulotlar yoshlarning nazariy bilimlarini amaliyotga tadbiiq

etish imkonini beradi. Davlat organlari va jamoat tashkilotlari xavfsizlik madaniyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi, turli loyihalar va dasturlar orqali yoshlar orasida xavfsizlik madaniyatini targ'ib qilish va rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash lozim.

Umuman olganda, yoshlarning hayot faoliyati xavfsizligi madaniyatini shakllantirish jamiyatning xavfsizlik darajasini oshirish va kelajak avlodning sog'lom hayot kechirishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, bu boradagi sa'y-harakatlar davom ettirilib, rivojlantirilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. https://e-library.namdu.uz/68%20%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%B1%D0%B8%D0%B9%20%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%BB%D0%B0%D1%80/Hayot_faoliyati_xavfsizligi_madaniyatini_shakllantirish_asoslari.pdf
2. <https://ebook.tsue.uz/public/ebooks/hayot-faoliyati-xavfsizligining-madaniyatini-shakllantirish-asoslari>.
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/hayot-faoliyati-xavfsizligi-madaniyatini-umumta-lim-muassasasi-o-quivchilarida-aks-ettirish>.
4. Ro'ziyev, Akmal Nosirdjonovich, To'ymurodov, Jur'At Djurayevich UMUMTA'LIM MUASSALARIDA HFX MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH // ORIENSS. 2022. №5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/umumta-lim-muassalarida-hfx-madaniyatini-shakllantirish> (дата обращения: 07.06.2024).

